

Taikus judėjimas už gyvosios gamtos išsaugojimą VšĮ „Girių inspekcija“

Kodas 306625563, Didlaukio g. 42-8, LT-08330 Vilnius, tel. +370 679 34089, el. paštas giriuinspekcija@gmail.com
LT487189900010700257

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai
Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Miškų politikos grupei

PASTABOS IR PASIŪLYMAI DĖL MIŠKO KIRTIMŲ TAISYKLIŲ TOBULINIMO

2026 m. rugpjūčio 26 d. Nr. GI-2026-08-26-01

Vilnius

VšĮ „Girių inspekcija“, vykdanči viešojo intereso gynimo veiklą gyvosios gamtos, biologinės įvairovės ir miškų apsaugos srityse, įvertinusi šiuo metu galiojančią Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2010 m. sausio 27 d. įsakymu Nr. D1-79 patvirtintų Miško kirtimų taisyklių (<https://e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.4A966C7D30EB/asr>, toliau – Taisyklės) 2026 m. suvestinę redakciją, teikia pasiūlymus dėl jų tobulinimo. Kadangi šiuo metu rengiami Taisyklių pakeitimai, šiuos pasiūlymus prašome įtraukti į šiuo metu vykstantį jų rengimo procesą.

Taisyklių paskirtis yra nustatyti biologinius, ekologinius ir technologinius miško kirtimų reikalavimus. Todėl jose turi būti ne tik apibrėžta, kaip organizuojamas kirtimas, bet ir nustatyti aiškūs saugikliai, užkertantys kelią kirtimo ploto nepagrįstam išplėtimui, miško mikroklimato praradimui, dirvožemio ir hidrologinio režimo pažeidimams, paukščių veisimosi trikdymui bei biologinei įvairovei svarbių struktūrų nykimui.

Tokio poreikio aktualumą patvirtina naujausi Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos duomenys: 2019–2024 m. laikotarpiu iš 13 vertintų miškų buveinių tipų 9 įvertinti kaip blogos (U2), 2 – nepalankios (U1), tik 1 – palankios (FV) būklės, o su miškininkyste susijusios praktikos įvardijamos kaip viena pagrindinių grėsmių. 2025 m. rūšių būklės apibendrinime su miškininkyste susijusios praktikos nurodytos kaip darančios didelio poveikio grėsmę 34 proc. vertintų rūšių; tarp dažniausiai minimų veiksnių – senų, džiūstančių ir negyvų medžių šalinimas bei plynieji kirtimai.

Atsižvelgdami į tai, teikiame šiuos konkrečius pasiūlymus.

1. Panaikinti galimybę dėl sklypo formos ar technologinio patogumo nepagrįstai išplėsti kirtimo biržę

Dabartinis reguliavimas. Taisyklių 8 punktą leidžia, siekiant optimizuoti miško sklypų formą ir dydį, į pagrindinio kirtimo biržę įtraukti iki 0,5 ha bręstančio medyno, įsiterpusio į kertamą brandų medyną. Taisyklių 13 punktą leidžia, derinant biržių ribas su sklypų ribomis, biržės plotą didinti iki 1,5 karto, o III ir IVA miškų grupių miškuose, esančiuose draustiniuose, valstybiniuose parkuose ir biosferos rezervatuose, plynųjų kirtimų biržę apimti visą taksacinį sklypą, netaikant biržės krypties ir pločio reikalavimų.

Problema. Šios nuostatos leidžia padidinti kertamą plotą ne dėl paties medyno būklės ar būtinybės taikyti konkretų kirtimo būdą, bet dėl sklypo konfigūracijos ir darbų organizavimo patogumo. Taksacinio sklypo ribos savaime nėra ekologinė riba, todėl jos negali būti pagrindas į kirtimo biržę įtraukti bręstančią ar kitą medyno dalį, kuri pati neatitinka projektuojamo kirtimo sąlygų.

Siūloma redakcija.

1) Taisyklių 8 punktą išdėstyti taip:

„8. Formuojant pagrindinių miško kirtimų biržę draudžiama į ją įtraukti bręstančio ar kito medyno dalį vien siekiant optimizuoti miško sklypo formą ar dydį, palengvinti kirtimo darbų organizavimą ar padidinti kertamą plotą. Į biržę gali būti įtraukiamos tik tos medyno dalys, kurios pagal savo amžių, skalsumą, rūšinę sudėtį, struktūrą, būklę ir kitus taksacinius bei ekologinius požymius atitinka projektuojamam kirtimo būdui nustatytas sąlygas.“

2) Taisyklių 13 punkte išbraukti šias dvi nuostatas:

- *„Derinant biržių ribas su sklypų ribomis, biržių plotą galima didinti iki 1,5 karto, neviršijant maksimalaus biržės ploto.“*
- *„III ir IVA miškų grupės miškuose, esančiuose draustiniuose, valstybiniuose parkuose ir biosferos rezervatuose, plynųjų kirtimų biržėmis leidžiama apimti visą taksacinį sklypą, neviršijant Taisyklių 12 punkte nurodyto maksimalaus ploto (projektuojant tokius kirtimus, netaikomi Taisyklių reikalavimai dėl biržių krypties ir pločio).“*

3) Taisyklių 13 punktą po pirmojo sakinio „Maksimalūs plynųjų pagrindinių miško kirtimų biržių pločiai turi būti ne didesni už nurodytus Taisyklių 2 lentelėje“ papildyti šia nuostata:

„Derinant plynųjų pagrindinių miško kirtimų biržių ribas su taksacinių sklypų ar miško valdų ribomis negali būti didinamas kertamas plotas dėl sklypo konfigūracijos, technologinio, ekonominio ar organizacinio patogumo. Jeigu viename taksaciniame sklype yra skirtingo amžiaus, skalsumo, rūšinės sudėties, struktūros, būklės ar ekologinės vertės medyno dalių, kirtimo biržė formuojama tik toje medyno dalyje, kuri pati atitinka konkrečiam kirtimo būdui nustatytas sąlygas.“

2. Nustatyti realią laukinių paukščių apsaugą jų veisimosi ir jauniklių auginimo laikotarpiu

Dabartinis reguliavimas. Taisyklių 10 punktą nustato pagrindinių kirtimų apribojimus aplink registruotas saugomų paukščių lizdavietes pagal 1 priedą. Taisyklių 11 punktą pagrindinius kirtimus ir medienos ištraukimą nuo kovo 15 d. iki rugpjūčio 1 d. draudžia tik II grupės miškuose, saugomose teritorijose esančiuose III grupės miškuose ir nacionaliniuose parkuose esančiuose IV grupės miškuose. Kitoms kirtimų rūšims nustatyti atskiri, nevienodi laikotarpiai.

Problema. Registruotų lizdaviečių apsauga neapima visų faktinių lizdų ir visų laukinių paukščių. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas 2025 m. rugpjūčio 1 d. sprendime byloje C-784/23, Voore Mets ir Lemeks Põlva, nagrinėdamas būtent medžių kirtimą paukščių veisimosi laikotarpiu, patvirtino Paukščių direktyvos 5 straipsnyje

nustatytos bendros laukinių paukščių apsaugos reikšmę. Todėl nacionalinis reguliavimas turi veikti prevenciškai, o ne tik po to, kai lizdas jau įregistruotas.

Siūloma redakcija.

1) Taisyklių 11 punktą išdėstyti taip:

„11. Visų nuosavybės formų ir visų miškų grupių miškuose nuo balandžio 1 d. iki rugpjūčio 31 d. draudžiami visi miško kirtimai ir medienos ištraukimas, išskyrus šiame punkte nustatytas neatidėliotinas išimtis. Jeigu kitose Taisyklių nuostatose ar kituose teisės aktuose nustatytas ilgesnis apsaugos laikotarpis, taikomas ilgesnis laikotarpis. Draudimas netaikomas neatidėliotiniams darbams, būtinoms tiesioginiam pavojui žmonių gyvybei, sveikatai ar turtui pašalinti, taip pat kompetentingos institucijos nustatytoms neatidėliotinoms sanitarinėms priemonėms, kai nėra mažiau žalingos alternatyvos ir užtikrinama laukinių paukščių, jų lizdų ir kiaušinių apsauga.“

2) Siekiant pašalinti prieštaravimus su nauja Taisyklių 11 punkto redakcija, atitinkamai pakeisti Taisyklių 73, 74, 85 ir 99 punktus:

2.1) Taisyklių 73 punktą išdėstyti taip:

„73. IVA grupės miškuose ir miškuose, kuriems netaikomi Taisyklių 74 punkto reikalavimai, ugdomieji miško kirtimai ir medienos ištraukimas draudžiami nuo balandžio 1 d. iki rugpjūčio 31 d.“

2.2) Taisyklių 74 punkte žodžius „rugpjūčio 1 d.“ pakeisti žodžiais „rugpjūčio 31 d.“.

2.3) Taisyklių 85 punkte žodžius „rugpjūčio 1 d.“ pakeisti žodžiais „rugpjūčio 31 d.“ ir punktą papildyti sakiniu: „Nuo balandžio 1 d. iki rugpjūčio 31 d. šiame punkte nustatytos išimties taikomos tik Taisyklių 11 punkte nustatytomis sąlygomis.“

2.4) Taisyklių 99 punkte žodžius „rugpjūčio 1 d.“ pakeisti žodžiais „rugpjūčio 31 d.“, o antrąjį sakinį išbraukti. Taisyklių 11 punkte nustatytos neatidėliotinos išimties taikomos ir specialiesiems miško kirtimams. Speciali išimtis medžių kirtimui sėkloms rinkti nėra būtina, nes miško sėklinė medžiaga gali būti renkama nuo stovinčių medžių taikant kopimo, kėlimo ir kitas medžio išsaugojimą leidžiančias technologijas; medžio nukirtimas vien sėkloms surinkti turi būti krašutinė, o ne privilegijuota priemonė.

2.5) Taisyklių 1 priede aplink saugomų paukščių lizdavietes nustatyto ilgesnio draudimo iki rugsėjo 1 d. nekeisti.

3. Dėl supaprastintų atvejinių pagrindinių miško kirtimų ribojimo II ir III grupių bei gamtiškai vertingose teritorijose

Dabartinis reguliavimas. Taisyklių 30.2 papunktis leidžia vykdyti supaprastintus atvejinius pagrindinius miško kirtimus ir prie jų priskiria dviejų atvejų kirtimus medynuose, kuriuose nėra antrojo ardo ar pomiškio. Tokiu būdu per kelis kirtimo etapus gali būti pašalinama didžioji medyno dalis, nors kirtimas formaliai nėra laikomas plynuoju.

Problema. Toks reguliavimas ypač problemiškas II ir III grupių miškuose, taip pat saugomose teritorijose, Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijose, Europos Bendrijos svarbos natūraliose buveinėse ir kertinėse miško buveinėse. Kirtimo būdas turi būti vertinamas ne tik pagal formalų pavadinimą, bet ir pagal realų poveikį medyno dangai, mikroklimatui, paklotei ir buveinių tęstinumui.

Siūloma redakcija.

1) Taisyklių 30.2 papunktio antrajame sakinyje išbraukti šiuos žodžius:

„ir dviejų atvejų atvejiniai pagrindiniai miško kirtimai medynuose, kuriuose nėra antrojo ardo ar pomiškio,“

2) Taisyklių IV skyrių po 30¹ punkto papildyti nauju 30² punktu:

„30². Supaprastinti dviejų atvejų atvejiniai pagrindiniai miško kirtimai II ir III grupių miškuose nevykdomi. Visų miškų grupių miškuose jie taip pat nevykdomi, jeigu kirtimo plotas patenka į saugomą teritoriją, Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritoriją, Europos Bendrijos svarbos natūralią buveinę ar kertinę miško buveinę.“

3) Taisyklių IV skyrių papildyti nauju 30³ punktu:

„30³. Atvejiniai pagrindiniai miško kirtimai negali būti projektuojami ar vykdomi taip, kad po vieno ar kelių kirtimo atvejų būtų reikšmingai sumažintas medyno skalsumas, lajų danga ar erdvinė struktūra ir dėl to būtų prarandamas uždaram miškui būdingas mikroklimatas, buveinių tęstinumas ar kitos esminės miško ekologinės funkcijos.“

4. Įtvirtinti aiškią dirvožemio, miško paklotės ir hidrologinio režimo apsaugą nuo sunkiosios technikos

Dabartinis reguliavimas. Taisyklių 47.2 papunktis nustato, kad pagrindinių kirtimų biržėse valksmų plotas negali viršyti 25 proc. biržės ploto, o po kirtimo valksmo plotis – 5 m. Taisyklių 48 punktas iš esmės draudžia važiuoti ne valksmais, tačiau numato avarinio ir technologinio būtinumo išimtis. Taisyklių 49 punktas nustato pareigą sutvarkyti kirtavietę, tačiau kirtavietės sutvarkymą sieja daugiausia su miško atkūrimu, kirtimo liekanų naudojimu, priešgaisrine ir sanitarine apsauga.

Problema. Taisyklėse nenustatyta maksimali leistina miško darbams naudojamos technikos masė, provėžų gylis ar aiški materialinė dirvožemio ir miško paklotės pažeidimo riba. Taip pat nėra specialaus draudimo formuoti provėžas drėgnose, šlapiose, užmirkusiose, pelkinėse, šaltiniuose ir kitose ypač jautriose augavietėse. Nėra aiškiai nustatyta pareiga pašalinti technikos sukeltas provėžas, dirvožemio suslėgimą, natūralaus vandens nuotėkio blokavimą, vandens tėkmių užspaudimą ir kitus hidrologinio režimo pažeidimus bei nenustatytas konkretus terminas, per kurį tokie pažeidimai turi būti sutvarkyti. Ypač gilios provėžos ne tik pažeidžia dirvožemį ir hidrologinį režimą, bet ir gali kelti tiesioginį pavojų miške judantiems žmonėms bei gyvūnams, ypač kai jos paliekamos nesutvarkytos miško keliuose, takuose ar kitose lankomose vietose. Vien valksmų ploto ir pločio reglamentavimas neužtikrina dirvožemio, miško paklotės ir hidrologinio režimo apsaugos. Nors technikos masė nėra vienintelis jos poveikio dirvožemiui rodiklis, būtina nustatyti aiškią masės ribą ir kartu vertinti ašies apkrovą, slėgį į gruntą, važiuoklės tipą, pravažiavimų skaičių, dirvožemio drėgnumą ir augavietės jautrumą. Taisyklėse taip pat nenustatyta maksimali leidžiama provėžų pločio riba.

Siūloma redakcija.

1) Papildyti Taisyklės nauju 48¹ punktu:

„48¹. Vykdam miško kirtimus ir medienos ištraukimą draudžiama technikos judėjimu sukelti reikšmingą ar ilgalaikį miško dirvožemio struktūros, miško paklotės ar natūralaus hidrologinio režimo pažeidimą.“

Miško kirtimo ir medienos ištraukimo darbams naudojamos vienos savaeigės miško mašinos faktinė masė darbo metu, įskaitant vežamą krovinį, negali viršyti 15 tonų, išskyrus neatidėliotinus atvejus, kai būtina pašalinti tiesioginį pavojų žmonių gyvybei ar kritinei infrastruktūrai ir nėra mažesnį poveikį darančios alternatyvos.

Technikos naudojimas turi būti organizuojamas taip, kad provėžos nesusidarytų. Sausose ir pakankamos laikomosios galios augavietėse, jeigu provėžų visiškai išvengti nepavyksta, jų gylis

negali viršyti 10 cm, o dėl grunto deformacijos susidaręs pažeidimas negali išplisti už technikos važiuoklės tiesioginio kontakto su gruntu zonos. Susidarius gilesnėms kaip 10 cm provėžoms arba grunto deformacijai išplitus už šios zonos, technikos judėjimas pažeistoje vietoje turi būti nedelsiant sustabdomas tol, kol pasikeis grunto sąlygos arba bus pritaikyta mažesnė poveikį dirvožemiui daranti technologija.

Nepriklausomai nuo technikos masės, ją parenkant ir naudojant turi būti vertinama ašies apkrova, slėgis į gruntą, važiuoklės tipas, pakartotinių pravažiavimų skaičius, dirvožemio drėgnumas ir augavietės jautrumas.

Drėgnose, šlapiose, užmirkusiose, pelkinėse, šaltiniuose ir kitose dirvožemio pažeidimams ypač jautriose augavietėse technikos sukeltų provėžų formavimas draudžiamas. Mechanizuoti kirtimo ir medienos ištraukimo darbai tokiose augavietėse vykdomi tik esant pakankamai išalusiam arba kitomis sąlygomis pakankamą laikomąją galią turinčiam gruntui, kai užtikrinama, kad provėžos nesusidarys, arba taikant technologiją, kuri nesukelia dirvožemio deformacijos. Jeigu šių sąlygų užtikrinti neįmanoma, technikos darbai nevykdomi. Tokiose augavietėse taip pat negali būti suardyti dirvožemio sluoksniai ar pakeistas natūralus vandens judėjimas. Saugomose teritorijose, Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijose, Europos Bendrijos svarbos natūraliose buveinėse, kertinėse miško buveinėse, šaltiniuose, pelkinėse ir kitose ypač jautriose vietose nauji valksmai neįrengiami.“

2) Taisyklių 49 punktą papildyti nauju 49.3 papunkčiu:

„49.3. Technikos sukeltos gilesnės kaip 10 cm provėžos ir kiti dirvožemio, miško paklotės ar natūralaus hidrologinio režimo pažeidimai turi būti šalinami darbų metu, kai tik jie nustatomi. Pažeidimų tvarkymo būdas parenkamas taip, kad nesukeltų papildomos žalos miško ekosistemai; papildomos žalos rizika negali būti pagrindas pažeidimą palikti nesutvarkytą, kai galima taikyti kitą, mažiau žalingą jo pašalinimo būdą. Visi tokie pažeidimai turi būti sutvarkyti ne vėliau kaip iki miško kirtimo ir medienos ištraukimo darbų užbaigimo bei technikos išgabenimo iš kirtavietės.

Jeigu technikos sukeltas pažeidimas blokuoja natūralų vandens nuotėkį, užspaudžia vandens tėkmę arba kelia tolesnės žalos dirvožemiui, šlapynei, vandens telkiniui ar buveinei pavojų, žalos plitimą stabdančios ir, kai įmanoma, pažeidimą pašalinančios priemonės turi būti taikomos nedelsiant, nelaukiant miško kirtimo ar medienos ištraukimo darbų pabaigos. Pažeisti miško keliai ir takai iki darbų užbaigimo turi būti atkurti iki būklės, tinkamos naudoti pagal jų paskirtį.“

3) Taisyklių 48¹ punkte nustatyti mokslškai pagrįstą maksimalų leidžiamą atskiros provėžos plotį, atsižvelgiant į technikos važiuoklės tipą, dirvožemio savybes, drėgnumą ir augavietės jautrumą. Konkreti maksimali pločio riba turi būti nustatyta remiantis moksliniais duomenimis ir negali būti siejama vien su naudojamos technikos rato ar vikšro pločiu. Nustatytą pločio ribą viršijanti provėža laikoma neleistinu dirvožemio pažeidimu, o technikos judėjimas tokioje vietoje nedelsiant sustabdomas.

5. Įtvirtinti privalomą ekologinę patikrą vietoje prieš kiekvieną miško kirtimą

Dabartinis reguliavimas. Taisyklių 46 punktas, taikomas ruošiant pagrindinių miško kirtimų biržę, nustato, kad biržių atrėžimo ir įvertinimo dokumentuose turi būti pažymimos saugomų rūšių augavietės ir radavietės, nekirstinos sklypo dalys ar medžių grupės. Tačiau Taisyklėse nėra bendros pareigos prieš kiekvieną miško kirtimą, nepriklausomai nuo jo rūšies, atlikti ekologinę patikrą vietoje. Taisyklių 102 punktas nustato tik tai, kad miško kirtimų laikas parenkamas atsižvelgiant į biržėje esančias saugomų augalų augavietes.

Problema. Valstybės registruose ir informacinėse sistemose esantys duomenys negali pakeisti patikros natūroje. Saugomų rūšių radavietės, lizdavietės, buveinės ir kitos gamtinės vertybės gali būti dar neinventorizuotos, neįregistruotos arba atsiradusios po ankstesnių inventorizacijų. Todėl prieš kiekvieną planuojamą miško kirtimą, nepriklausomai nuo kirtimo rūšies, turi būti ne tik patikrinami registrų duomenys, bet ir realiai apžiūrimas visas numatomas kirtimo plotas bei jo tiesioginio poveikio zona. Kai vykdomas biržės atrėžimas, medžių atrinkimas ar ženklėjimas kirsti, kartu su šiuos darbus atliekančiu specialistu turi dalyvauti biologinės įvairovės specialistas ar atitinkamos srities specialistas. Vien aplinkybė, kad saugoma vertybė nėra įregistruota, negali būti laikoma jos nebuvimo įrodymu.

Siūloma redakcija.

1) Taisyklių XII skyrių po 101 punkto papildyti nauju 101¹ punktu, nustatant privalomą ekologinę patikrą prieš kiekvieną miško kirtimą:

„101¹. Prieš kiekvieną planuojamą miško kirtimą, nepriklausomai nuo kirtimo rūšies, miškų grupės ar nuosavybės formos, kirtimo teritorijoje ir jos tiesioginio poveikio zonoje privaloma atlikti ekologinę patikrą vietoje. Patikrą atlieka biologinės įvairovės specialistas arba, atsižvelgiant į galimas gamtines vertybes, atitinkamos srities specialistas. Kai atliekamas biržės atrėžimas, medžių atrinkimas ar ženklėjimas kirsti, šis specialistas teritoriją apžiūri kartu su šiuos darbus atliekančiu specialistu. Patikros metu įvertinama, ar nėra saugomų rūšių radaviečių ar buveinių, paukščių lizdaviečių, Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių, kertinių miško buveinių, medžių su mikrobuveinėmis, drevėmis ar uoksais, šaltinių, šlapynių ir kitų biologinei įvairovei reikšmingų objektų ar jų požymių. Patikra vietoje negali būti pakeista vien valstybės registrų ar informacinių sistemų duomenų patikrinimu.“

2) Taisyklių 46 punktą papildyti nuostata dėl ekologinės patikros rezultatų dokumentavimo:

„Ruošiant biržę miškui kirsti, Taisyklių 101¹ punkte nustatytos ekologinės patikros rezultatai privalomai užfiksuojami biržės atrėžimo ir įvertinimo dokumentuose, nurodant patikros datą, ją atlikusį specialistą, nustatytas gamtines vertybes ir dėl jų taikomus kirtimo apribojimus ar nekirstinas teritorijos dalis.“

3) Taisyklių 102 punktą išdėstyti taip:

„102. Miško kirtimas negali būti pradedamas neatlikus Taisyklių 101¹ punkte nustatytos ekologinės patikros vietoje. Jeigu ekologinės patikros metu arba bet kuriuo metu iki kirtimo ar jo vykdymo metu nustatoma saugoma rūšis, jos radavietė, buveinė, lizdavietė, Europos Bendrijos svarbos natūrali buveinė, kertinė miško buveinė ar kita didelės gamtinės vertės teritorija arba nustatomi pagrįsti jų buvimo požymiai, kirtimas atitinkamoje teritorijoje nepradedamas, o pradėtas – nedelsiant sustabdomas tol, kol kompetentinga valstybės institucija, prireikus pasitelkusi atitinkamos srities specialistą, įvertina gamtinę vertybę ir nustato jai taikytinas apsaugos priemonės. Aplinkybė, kad gamtinė vertybė nėra įregistruota valstybės registre ar informacinėje sistemoje, savaime nelaikoma jos nebuvimo įrodymu.“

6. Biologinei įvairovei vertingiausių gyvų medžių, įskaitant kietuosius lapuočius (kietmedžius), ir negyvos medienos privalomas išsaugojimas

Dabartinis reguliavimas. Taisyklių 9.2 papunktis 0,5–1 ha plynųjų ar atvejinių pagrindinių miško kirtimų biržėse reikalauja palikti ne mažiau kaip 3 gyvus pusamžius ar vyresnius medžius ir ne mažiau kaip 2 negyvus storesnius kaip 20 cm medžius. Taisyklių 9.3 papunktis didesnėse kaip 1 ha biržėse reikalauja palikti ne mažiau kaip 7 gyvus pusamžius ar vyresnius medžius viename hektare ir ne mažiau kaip 3 negyvus storesnius kaip 20

cm medžius viename hektare. Taisyklių 9.1 papunktis papildomai nustato privalomą tam tikrų itin stambių medžių išsaugojimą, o 9.5 papunktis – kad biologinei įvairovei svarbūs palikti medžiai turi būti išsaugomi iki natūralaus suirimo.

Problema. Dabartinis minimalus paliekamų medžių skaičius neužtikrina nei vertingiausių gyvų medyno individų, nei pakankamo negyvos medienos kiekio išsaugojimo. Taisyklėse nėra bendro reikalavimo visuose medynuose palikti būtent sveikiausius, gyvybingiausius, ilgaamžiškiausius ir geriausios biologinės bei genetinės vertės medžius. Dėl to reikalavimas palikti biologinei įvairovei skirtus medžius gali būti formaliai įvykdomas paliekant mažiau gyvybingus ar ūkiškai mažiau vertingus individus, o sveikiausius ir perspektyviausius medžius, įskaitant ilgaamžes pušis, ąžuolus ir kitų vietinių rūšių medžius, iškertant. Kietųjų lapuočių medynuose ypač svarbu, kad privalomą paliekamų medžių minimumą sudarytų būtent sveikiausi, gyvybingiausi ir geriausios biologinės bei genetinės vertės kietųjų lapuočių individai.

Ne mažiau svarbi problema yra negyvos medienos šalinimas. Negyva mediena nėra kirtimo liekana ar nereikalinga mediena – tai savarankiška miško ekosistemos struktūra, būtina daugeliui grybų, kerpių, vabzdžių, paukščių ir kitų organizmų. Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos 2019–2024 m. rūšių būklės analizėje su miškininkyste susijusios praktikos nurodytos kaip darančios didelio poveikio grėsmę 34 proc. vertintų rūšių, o tarp dažniausiai minimų veiksnių tiesiogiai įvardijamas nudžiūvusių, mirštančių ir senų medžių nukirtimas. Todėl Taisyklėse negali būti nustatytas tik minimalus kelių negyvų medžių skaičius, kurį palikus likusi negyva mediena gali būti pašalinta.

Siūloma redakcija.

1) Pakeisti Taisyklių 9.2 ir 9.3 papunkčius, nustatant ne mažiau kaip 25 gyvų biologinei įvairovei svarbių medžių viename hektare normą visoms plynųjų ir atvejinių pagrindinių miško kirtimų biržėms:

„9.2. Ne didesnėse kaip 1 ha plynųjų ar atvejinių pagrindinių miško kirtimų biržėse paliekamas gyvų pusamžių ar vyresnių vietinių medžių rūšių medžių skaičius, apskaičiuotas taikant ne mažesnę kaip 25 medžių vienam hektarui normą ir rezultatą apvalinant į didesniąją pusę.“

„9.3. Didesnėse kaip 1 ha plynųjų ar atvejinių pagrindinių miško kirtimų biržėse paliekama ne mažiau kaip 25 gyvi pusamžiai ar vyresni vietinių medžių rūšių medžiai viename hektare.“

2) Taisyklių 9 punktą papildyti nauju 9.6 papunkčiu dėl atrenkamų gyvų medžių kokybės ir kietųjų lapuočių (kietmedžių) išsaugojimo:

„9.6. Visuose medynuose atrenkant Taisyklių 9.2 ir 9.3 papunkčiuose nurodytus medžius paliekami sveikiausi, gyvybingiausi, gerai išsivystę, ilgaamžiai ir geriausios biologinės bei genetinės vertės vietinių rūšių medžiai, pirmenybę teikiant vietinėms ilgaamžėms medžių rūšims ir perspektyviausiems individams. Kietųjų lapuočių (kietmedžių) medynuose ne mažiau kaip 25 tokie medžiai viename hektare turi būti vietinių kietųjų lapuočių rūšių. Reikalavimas negali būti įvykdomas paliekant vien nusilpusius, pažeistus, mažai gyvybingus ar mažiausios ūkinės vertės medžius. Seni, stambūs, drevėti, džiūstantys, uoksiniai, lizdiniai ir kitus mikrobuveinių ar biologinei įvairovei svarbius požymius turintys gyvi medžiai, jeigu jie nekelia tiesioginio pavojaus žmonėms ar infrastruktūrai, išsaugomi papildomai ir neišskaičiuojami į Taisyklių 9.2 ir 9.3 papunkčiuose nustatytą gyvybingų medžių minimumą.“

3) Taisyklių 9 punktą papildyti nauju 9.7 papunkčiu dėl negyvos medienos išsaugojimo:

„9.7. Kirtimo teritorijoje išsaugomi visi iki kirtimo buvę stovintys negyvi medžiai, virtuoliai, nuvirtę kamienai, jų stambios dalys ir kita natūraliai susidariusi stambi negyva mediena. Negyva mediena negali būti išvežama, naudojama kurui ar laikoma šalintinomis kirtimo liekanomis vien dėl jos ūkinės vertės. Išimtis gali būti taikoma tik konkrečiam medžiui ar jo daliai, kai pašalinimas yra būtinas pagal Miško sanitarinės apsaugos taisykles arba tiesioginiam pavojui žmonių gyvybei, sveikatai ar infrastruktūrai pašalinti.“

4) Taisyklių 9 punktą papildyti nauju 9.8 papunkčiu dėl medžių grupių išsaugojimo:

„9.8. Didesnėse kaip 1 ha plynųjų ar atvejinių pagrindinių miško kirtimų biržėse ne mažiau kaip 20 procentų biržės ploto paliekama nekirstomis, ekologiškai vientisomis medyno grupėmis. Joms pirmiausia parenkamos seniausios ir struktūriškai vertingiausios medyno dalys, medžių su mikrobeuvinėmis sankaupos, vietos su stambia negyva mediena, šaltiniuotos ir šlapios vietos, vandens telkinių pakrantės ir kitos biologinei įvairovei vertingiausios medyno dalys. Šiose grupėse esantys gyvi ir negyvi medžiai išsaugomi iki natūralaus jų suirimo. Nekirstose medyno grupėse esantys gyvi medžiai neįskaičiuojami į Taisyklių 9.3 papunktyje nustatytą 25 gyvų medžių viename hektare minimumą.“

5) Taisyklių XI skyrių „SPECIALIEJI MIŠKO KIRTIMAI“, kartu su šio rašto 9 punkte siūlomu nauju 86¹ punktu, papildyti nauju 86² punktu:

„86². Specialiųjų miško kirtimų metu sveiki, gyvybingi, ilgaamžiai ir geriausios biologinės bei genetinės vertės vietinių rūšių medžiai nekertami, išskyrus konkrečius medžius, kurių pašalinimas tiesiogiai būtinas patvirtintam specialiojo kirtimo tikslui pasiekti ir kurių negalima išsaugoti taikant neintervencinę ar mažiau žalingą priemonę. Bet kuriuo atveju viename hektare išsaugoma ne mažiau kaip 25 tokie medžiai; jeigu vietinių rūšių medžių yra mažiau, išsaugomi visi esantys. Kietųjų lapuočių (kietmedžių) medynuose 25 medžių minimumą sudaro geriausios biologinės ir genetinės vertės kietųjų lapuočių medžiai. Seni, stambūs, drevėti, džūstantys, uoksiniai, lizdiniai ir kitus mikrobeuvinę požymius turintys gyvi medžiai bei natūraliai susidariusi stambi negyva mediena išsaugomi papildomai ir neįskaičiuojami į 25 medžių minimumą. Kai specialusis kirtimas vykdomas Taisyklių 86¹ punkte nurodytoje teritorijoje, 25 medžių minimumas negali būti aiškinamas kaip leidimas pašalinti visus kitus medžius: kertami tik konkretūs medžiai ar jų grupės, kurių pašalinimo būtinybė individualiai ir tiesiogiai pagrįsta patvirtintame saugomos gamtinės vertybės apsaugos ar atkūrimo dokumente. Visi kiti medžiai išsaugomi.“

7. Mišriuose medynuose kirtimo galimumą ir režimą nustatyti pagal ne mažiau kaip dvi pagrindines medžių rūšis ir ekologiškai vertingiausias ilgaamžes rūšis

Dabartinis reguliavimas. Taisyklių 4.3 papunktyje brandus medynas apibūdinamas pagal vyraujančios medžių rūšies pasiektą minimalų pagrindinio miško kirtimo amžių. Mišriuose medynuose tai reiškia, kad viso medyno brandos ir pagrindinio kirtimo galimumo vertinimą gali lemti viena vyraujanti rūšis, nors kartu augančioms kitoms rūšims Taisyklių 1 lentelėje nustatyti didesni minimalūs pagrindinių kirtimų amžiai. Taisyklių 36 punktas papildomai leidžia tęsti atvejinių pagrindinių miško kirtimų atvejus ir tada, kai po ankstesnio kirtimo vyraujančia tampa minimalaus pagrindinio kirtimo amžiaus nepasiekusi medžių rūšis.

Problema. Vien vyraujančios trumpesnio kirtimo amžiaus rūšies pasiekta branda neturi lemti viso mišraus medyno kirtimo galimumo, būdo ir intensyvumo. Mišriame medyne turi būti vertinamos ne mažiau kaip dvi pagrindinės medžių rūšys, taip pat atskirai saugomos ekologiškai vertingiausios vietinės ilgaamžės rūšys. Priešingu atveju, pavyzdžiui, eglės ar kitos trumpesnio kirtimo amžiaus rūšies pagrindu gali būti pradėtas

pagrindinis kirtimas medyne, kuriame kartu augantys ąžuolai, pušys ar kiti ilgaamžiai medžiai dar nėra pasiekę savo rūšiai nustatyto minimalaus pagrindinių kirtimų amžiaus.

Taisyklių 36 punkto išimtis šią problemą dar sustiprina, nes leidžia tęsti atvejinį pagrindinį kirtimą net tada, kai po ankstesnio kirtimo etapo vyraujančia jau yra tapusi minimalaus pagrindinių kirtimų amžiaus nepasiekusi medžių rūšis. Tai sudaro galimybę tęsti pradėtą pagrindinį kirtimą nepaisant pasikeitusios faktinės medyno rūšinės sudėties ir brandos.

Siūloma redakcija.

1) Pakeisti Taisyklių 4.3 papunktį ir jį išdėstyti taip:

„4.3. brandus medynas – medynas, kurio vyraujanti medžių rūšis yra pasiekusi minimalų pagrindinio miško kirtimo amžių. Mišriame medyne, nustatant jo brandą pagrindiniams miško kirtimams, vertinamos ne mažiau kaip dvi didžiausią pirmojo ardo turį sudarančios medžių rūšys. Jeigu šioms rūšims nustatyti skirtingi minimalūs pagrindinių miško kirtimų amžiai, medyno brandos ir kirtimo režimo nustatymas negali sudaryti sąlygų didesnio minimalaus kirtimo amžiaus nepasiekusiems medžiams iškirsti.“

2) Taisyklių II skyrių po 8 punktu papildyti nauju 8' punktu:

„8'. Mišriame medyne, kai medyno rūšinė sudėtis lemia pagrindinio miško kirtimo galimumą, būdą ar intensyvumą, vertinamos ne mažiau kaip dvi didžiausią pirmojo ardo turį sudarančios medžių rūšys ir medyne esančios ekologiškai vertingiausios vietinės ilgaamžės medžių rūšys.

Medžiai, priklausantys rūšiai, kuriai Taisyklių 1 lentelėje nustatytas didesnis minimalus pagrindinių miško kirtimų amžius negu medyno vyraujančiai rūšiai, pagrindiniais miško kirtimais nekertami, kol nėra pasiekę tai rūšiai nustatyto minimalaus pagrindinių miško kirtimų amžiaus. Šis reikalavimas taikomas nepriklausomai nuo to, kokią medyno pirmojo ardo turio dalį sudaro tokia vietinė ilgaamžė medžių rūšis. Išimtis taikoma tik žuvusiems, tiesioginį pavojų keliantiems arba pagal Miško sanitarinės apsaugos taisykles būtinai pašalintiniams medžiams.“

3) Taisyklių 36 punktą pakeisti ir jį išdėstyti taip:

„36. Jeigu atvejinių pagrindinių miško kirtimų metu pasikeičia medyno rūšių sudėtis ir vyraujančia tampa minimalaus pagrindinių miško kirtimų amžiaus nepasiekusi medžių rūšis, kiti atvejinių pagrindinių miško kirtimų atvejai nevykdomi tol, kol ši vyraujanti medžių rūšis pasiekia jai Taisyklių 1 lentelėje nustatytą minimalų pagrindinių miško kirtimų amžių. Iki tol gali būti kertami tik žuvę, tiesioginį pavojų keliantys arba pagal Miško sanitarinės apsaugos taisykles būtinai pašalintini medžiai.“

8. Peržiūrėti minimalius pagrindinių miško kirtimų amžius pagal ekologinius, o ne vien ūkinius kriterijus

Dabartinis reguliavimas. Taisyklių 1 lentelėje nustatyti minimalūs pagrindinių miško kirtimų ir gamtinės brandos amžiai pagal medžių rūšį ir miškų grupę. Tačiau pačiose Taisyklėse nėra įtvirtinta, kad nustatant ar peržiūrint šiuos amžius privalomai būtų vertinamas rūšies biologinis ilgaamžiškumas, biologinės įvairovės struktūrų formavimosi laikas, anglies kaupimas ir poreikis didinti vidutinį miškų amžių.

Problema. Minimalus kirtimo amžius yra vienas svarbiausių veiksnių, lemiančių, ar miškuose apskritai susidarys senų medžių, drevių, stambių negyvos medienos elementų ir kitų vėlyvoms miško vystymosi stadijoms būdingų struktūrų. Atsižvelgiant į blogą daugelio miškų buveinių būklę, amžiaus ribos turi būti peržiūrimos ne

vien medienos prieaugio ar ekonominės rotacijos požiūriu. Tai ypač aktualu vietinėms ilgaamžėms medžių rūšims, ypač kietųjų lapuočių medžių rūšims, ir ekologiškai jautriems medynams, kuriuose trumpa ūkinė rotacija labiausiai prieštarauja biologinės įvairovės, buveinių tęstinumo ir seno miško struktūrų išsaugojimo tikslams.

Siūloma redakcija.

Taisyklių II skyrių, po šio rašto 7 punkte siūlomo naujo 8¹ punkto, papildyti nauju 8² punktu:

„8². Minimalūs pagrindinių miško kirtimų amžiai nustatomi atsižvelgiant į medžių rūšių biologinį ilgaamžiškumą, biologinės įvairovės ir mikrobeveinių formavimosi poreikius, miško ekosistemų atsparumą klimato kaitai, anglies kaupimo funkciją, miškų grupės paskirtį ir būtinybę didinti vidutinį šalies miškų amžių. Ypatingas dėmesys skiriamas vietinėms ilgaamžėms medžių rūšims, ypač kietųjų lapuočių medžių rūšims, ir ekologiškai jautriems medynams. II ir III miškų grupėse, taip pat saugomose teritorijose, Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijose, Europos Bendrijos svarbos natūraliose buveinėse ir kertinėse miško buveinėse prioritetą teikiamas ekologinėms ir apsauginėms miško funkcijoms.“

Kartu prašome rengiant 2026 m. Miško kirtimų taisyklių pakeitimus iš esmės peržiūrėti šiuo metu Taisyklių I lentelėje nustatytus minimalius pagrindinių miško kirtimų amžius ir, remiantis ekologiniais bei biologiniais kriterijais, juos didinti ten, kur dabartinės amžiaus ribos neužtikrina senų medžių, biologinės įvairovės, mikrobeveinių ir vėlyvoms miško vystymosi stadijoms būdingų struktūrų susidarymo.

Šią peržiūrą siūlome pavesti viešai sudarytai tarpdisciplinei ekspertų grupei, kurioje ne mažiau kaip pusę sudarytų miško ekologijos, biologinės įvairovės, saugomų teritorijų ir senų miškų specialistai, nepriklausomi nuo medienos ruošos ir perdirbimo sektoriaus ekonominių interesų. Į grupę taip pat turi būti įtraukti sengirių ir natūralių miškų apsaugos srityje dirbančių nevyriausybiinių organizacijų ekspertai. Miškininkystės specialistai gali dalyvauti kaip viena iš kompetencijų, tačiau neturėtų sudaryti dominuojančios grupės. Konkrečių naujų metų skaičių šiame kreipimesi nesiūlome, nes jie turi būti nustatyti pagal viešus ir patikrinamus ekologinius kriterijus.

9. Griežtai apriboti specialiuosius kirtimus saugomose ir gamtiškai vertingose teritorijose

Dabartinis reguliavimas. Taisyklių 86 punktas specialiesiems miško kirtimams priskiria kraštovaizdžio formavimo, medynų ir krūmynų pertvarkymo, miško lydymo, biologinės įvairovės palaikymo ir kitus miško kirtimus. Taisyklių 88 punktas kraštovaizdžio formavimo kirtimus I grupės miškuose draudžia, tačiau Taisyklių 97 punktas biologinės įvairovės palaikymo kirtimams tokio bendro I grupės draudimo nenustato ir leidžia juos vykdyti įvairiais gamtotvarkos tikslais pagal atitinkamus planavimo ir apsaugos dokumentus. Taisyklių 100 punktas nustato, kad kirtimai saugomose teritorijose vykdomi pagal Taisyklės ir kitus tokią veiklą reglamentuojančius teisės aktus bei teritorijų planavimo dokumentus. Be to, Taisyklių 94.1 papunktis Taisyklių 92 ir 93 punktuose leidžiamais medynų ir krūmynų pertvarkymo atvejais leidžia išsisinį kirtimą iki 8 ha plote, kai pašalinami visi medžiai ir krūmai.

Problema. Vien specialiojo kirtimo pavadinimas negarantuoja gamtosauginio tikslo: ši kategorija apima ir kraštovaizdžio formavimo, pertvarkymo bei neapibrėžtus „kitus“ kirtimus. Todėl saugomose teritorijose ir vertingose buveinėse specialiojo kirtimo institutas gali tapti išimtimi, leidžiančia pašalinti senus ar kitus ekologiškai vertingus medžius, nors jų pašalinimas nėra būtinas konkrečiai saugomai vertybei. Net ir gamtotvarkos tikslu medžių kirtimas negali būti preziūmuojamas kaip būtinas: kiekvienu atveju turi būti įrodyta konkreti saugomos gamtinės vertybės apsaugos ar atkūrimo būtinybė, įvertinta neintervencinė ar mažiau žalinga alternatyva ir individualiai pagrįstas kertamų medžių poreikis. Išsisinis specialusis kirtimas, kuriuo pašalinami visi medžiai ir krūmai, savo ekologiniu poveikiu gali prilygti plynajam kirtimui, todėl gamtiškai vertingose teritorijose jam būtinas atskiras draudimas.

Siūloma redakcija.

1) Taisyklių XI skyrių papildyti nauju 86¹ punktu:

„86¹. I grupės miškuose specialieji miško kirtimai nevykdomi. Visų miškų grupių miškuose, esančiuose saugomose teritorijose ar Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijose, taip pat Europos Bendrijos svarbos natūraliose buveinėse ir kertinėse miško buveinėse specialieji miško kirtimai gali būti vykdomi tik tada, kai jie tiesiogiai būtini konkrečiai saugomai gamtos vertybei išsaugoti ar atkurti, aiškiai numatyti patvirtintame apsaugos, gamtotvarkos ar kitame saugomą vertybę reglamentuojančiame dokumente ir pagrįsta, kad to paties tikslo negalima pasiekti neintervencinėmis ar mažiau žalingomis priemonėmis. Tokiose teritorijose specialusis kirtimas negali būti vykdomas vien medienos ruošos, ekonominio efektyvumo, rekreacinio patogumo ar kraštovaizdžio atvėrimo tikslu. Medžiai, kurių pašalinimas nėra tiesiogiai būtinas patvirtintam apsaugos tikslui, nekertami. Šiose teritorijose Taisyklių 94.1 papunktyje numatytas ištisinis medynų ir krūmynų pertvarkymo kirtimas nevykdomas.“

2) Taisyklių 94.1 papunktį papildyti šia nuostata:

„Šiame papunktyje nustatytas ištisinis medynų ir krūmynų pertvarkymo kirtimo būdas netaikomas saugomose teritorijose, Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijose, Europos Bendrijos svarbos natūraliose buveinėse ir kertinėse miško buveinėse.“

10. Miško kirtimai turi išsaugoti kitą miško kartą ir sudaryti prioritetą natūraliam atsikūrimui

Dabartinis reguliavimas. Taisyklių 46 punktas reikalauja biržių atrėžimo ir įvertinimo dokumentuose nurodyti saugotino pomiškio, želdinių ar jaunuolyno kiekį ir pažymėti 0,1 ha bei didesnes saugotino pomiškio ir jaunuolynų grupes ar perspektyvius želdinius. Taisyklių 47.1 papunktis biržėse su gyvybingu, saugotinu pomiškiu reikalauja išsaugoti tik ne mažiau kaip 60 proc. pomiškio kiekio. Taisyklių 48 ir 50 punktuose gyvybingo pomiškio išsaugojimas papildomai minimas tik tam tikrais technikos judėjimo ne valksmais atvejais.

Problema. Kai po brandžių medynų jau yra susiformavęs gyvybingas pomiškis, perspektyvūs savaiminukai, žėliniai ar jaunesniojo ardo medžiai, tai yra būsima miško karta, o ne kliūtis kirtimo technikai. Dabartinis 60 proc. minimumas leidžia iki 40 proc. saugotino pomiškio prarasti ir vis tiek formaliai atitikti Taisykles. Jaunoji medžių karta neturi būti sunaikinama vien tam, kad po kirtimo būtų paruošta dirva ir pasodintas ūkiškai patogesnis vienodo amžiaus medynas. Kirtimo technologija turi būti parenkama taip, kad jau prasidėjęs natūralus miško atsinaujinimas būtų maksimaliai išsaugotas. Šis reikalavimas nėra plynųjų kirtimų pateisinimas – kol tokie kirtimai teisiškai galimi, tai būtinas tarpinis saugiklis kitai miško kartai išsaugoti.

Siūloma redakcija.

1) Pakeisti Taisyklių 47.1 papunktį ir jį išdėstyti taip:

„47.1. Biržėse esantis gyvybingas, saugotinas pomiškis, perspektyvūs savaiminukai, žėliniai, želdiniai ir jaunesniojo ardo medžiai išsaugomi maksimaliai. Kirtimo technologija, valksmų išdėstymas, medžių vertimo kryptys ir medienos ištraukimo maršrutai parenkami taip, kad būtų išsaugota kuo didesnė jų dalis. Šių medžių pašalinimas ar pažeidimas leidžiamas tik tiek, kiek objektyviai neišvengiama saugiam medžių kirtimui ir medienos ištraukimui, ir negali būti grindžiamas vien planu po kirtimo vykdyti dirbtinį miško želdinimą. Saugomose teritorijose, Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijose, Europos Bendrijos svarbos natūraliose buveinėse ir kertinėse miško buveinėse jaunosios medžių kartos pašalinimas vien ūkinės rūšinės sudėties formavimo tikslu draudžiamas.“

2) Papildomai prie šio rašto 5 punkte siūlomo Taisyklių 46 punkto papildymo, 46 punktą papildyti šia nuostata:

„Prieš pagrindinį miško kirtimą įvertinamas gyvybingo pomiškio, perspektyvių savaiminukų, žėlinių, želdinių ir jaunesniojo ardo medžių kiekis, rūšinė sudėtis, gyvybingumas ir išsidėstymas;

biržės dokumentuose nurodomos konkrečios jų išsaugojimo priemonės ir tam parinkti technologiniai sprendiniai. “

3) Taisyklių 49 punktą papildyti nauju 49.4 papunkčiu:

„49.4. Kirtavietės valymas, dirvos paruošimas ar kiti po kirtimo atliekami darbai negali sunaikinti išsaugoto gyvybingo pomiškio, perspektyvių savaiminukų, žėlinių, želdinių ar jaunesniojo ardo medžių vien tam, kad būtų sudarytos sąlygos dirbtiniam miško želdinimui.“

Taip pat prašome atitinkamai pakeisti Miško atkūrimo ir įveisimo nuostatus, nustatant, kad esant pakankamai gyvybingai ir perspektyviai natūraliai jaunajai medžių kartai ji būtų laikoma pagrindiniu miško atkūrimo pagrindu, o dirbtinis želdinimas būtų taikomas tik tada, kai natūralaus atsikūrimo nepakanka arba jį būtina papildyti. Saugomose ir gamtiškai vertingose teritorijose prioritetas turi būti teikiamas natūraliam miško žėlimui ir jau susiformavusios įvairiarūšės bei įvairiaamžės jaunosios medžių kartos išsaugojimui.

Prašymai Aplinkos ministerijai

Atsižvelgdami į išdėstytus argumentus, prašome rengiant 2026 m. Miško kirtimų taisyklių pakeitimus įvertinti ir įtraukti šiame rašte pateiktus pasiūlymus, ypač dėl Taisyklių 8 ir 13 punktuose esančių biržių formavimo išimčių panaikinimo; laukinių paukščių apsaugos veisimosi ir jauniklių auginimo laikotarpiu; supaprastintų atvejinių ir specialiųjų kirtimų griežto ribojimo; 15 tonų technikos masės ir 10 cm provėžų gylio ribos ir provėžų pločio bei šoninės grunto deformacijos ribojimo, provėžų formavimo draudimo drėgnose, šlapiose, užmirkusiose ir kitose ypač jautriose augavietėse bei privalomo technikos sukeltų dirvožemio ir hidrologinio režimo pažeidimų sutvarkymo; privalomos ekologinės patikros vietoje prieš kiekvieną kirtimą; jaunosios medžių kartos, pomiškio, savaiminukų, žėlinių ir jaunesniojo ardo medžių maksimalaus išsaugojimo bei natūralaus atsikūrimo prioriteto; ne mažiau kaip 25 sveikų ir gyvybingų vietinių rūšių medžių viename hektare, senų ir mikrobeveines turinčių medžių, natūraliai susidariusios stambios negyvos medienos ir ne mažiau kaip 20 procentų nekirstų medyno grupių išsaugojimo; mišriuose medynuose ne mažiau kaip dviejų pagrindinių rūšių ir ekologiškai vertingiausių ilgaamžių rūšių vertinimo bei Taisyklių 36 punkto sugriežtinimo; taip pat 2026 m. atliekamos Taisyklių 1 lentelėje nustatytų minimalių pagrindinių miško kirtimų amžių peržiūros ir jų didinimo ten, kur dabartinės ribos neužtikrina ekologinių miško funkcijų ir senų miškų struktūrų susidarymo.

Atskirai prašome inicijuoti Miškų įstatymo ir kitų reikalingų teisės aktų pakeitimus, kuriais būtų atsisakyta plynųjų pagrindinių miško kirtimų kaip įprasto ūkininkavimo būdo ir nustatyta, kad visuose neplantaciniuose miškuose plynieji pagrindiniai miško kirtimai būtų uždrausti, pereinant prie nuolatinę miško dangą išlaikančios miškininkystės; iki tokių pakeitimų įsigaliojimo šiame rašte siūlomus plynųjų kirtimų ribojimus prašome taikyti kaip neatidėliotinus tarpinius saugiklius.

Taip pat prašome rengiant ir prieš tvirtinant esminius Taisyklių pakeitimus organizuoti viešą konsultaciją su gamtosaugos nevyriausybinėmis organizacijomis, nepriklausomais ekologais ir kitais suinteresuotais visuomenės atstovais ir informuoti VŠĮ „Girių inspekcija“ apie šių pasiūlymų įvertinimo rezultatus.

Pažymime, kad šios pastabos teikiamos įgyvendinant visuomenės teisę dalyvauti priimančioms sprendimus aplinkosaugos klausimais. Orhuso konvencijos 8 straipsnyje numatyta, kad rengiant vykdomojo pobūdžio teisės aktus ir bendrojo pobūdžio privalomuosius norminius aktus, galinčius turėti reikšmingą poveikį aplinkai, turi būti skatinamas veiksmingas visuomenės dalyvavimas ir, kiek įmanoma, atsižvelgiama į jo rezultatus. Mūsų veikla taip pat atitinka Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymo 31³⁵ straipsnyje įtvirtintą visuomenės dalyvavimo viešojo intereso klausimais sampratą, o aplinka šiame straipsnyje aiškiai priskiriama viešojo intereso klausimams.

Pagrindiniai šaltiniai

1. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2010 m. sausio 27 d. įsakymas Nr. D1-79 „Dėl Miško kirtimų taisyklių patvirtinimo“, galiojanti suvestinė redakcija 2026-01-01–2026-12-31 (e-TAR / E. Seimas).
2. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2025 m. rugsėjo 8 d. įsakymas Nr. D1-129, TAR 2025-09-08, Nr. 2025-15091.
3. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2025 m. rugpjūčio 1 d. sprendimas byloje C-784/23, OÜ Voore Mets ir AS Lemeks Põlva prieš Keskkonnaamet, ECLI:EU:C:2025:609.
4. Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba, „Nuo klumpaičių iki lūšių: kaip pasikeitė rūšių būklė Lietuvoje“, 2025-12-22 (2019–2024 m. ataskaitinio laikotarpio duomenys).
5. Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba, EB svarbos buveinių ataskaitos Europos Komisijai už 2019–2024 metus; „Buveinių vertinimo apibendrinimas“.
6. FAO, „Alternative Stabilization Methods of Forest Roads for an Efficient and Gentle Mechanization of Wood Harvesting Systems“ – dėl sunkiosios miško technikos poveikio dirvožemiui, slėgio į gruntą ir dirvožemio suslėgimo rizikos.
7. 2023–2024 m. Miško kirtimų taisyklių pakeitimo derinimo medžiaga (TAIS), kurioje buvo siūlyta reglamentuoti gilesnių kaip 15 cm provėžų sutvarkymą; tai patvirtina, kad provėžų gylio normavimas Lietuvos teisėkūroje jau buvo svarstytas. Šiame rašte siūloma griežtesnė 10 cm riba remiantis 9 šaltiniu.
8. Fedrowitz, K. ir kt., „Can retention forestry help conserve biodiversity? A meta-analysis“, Journal of Applied Ecology, 2014, 51(6), 1669–1679, DOI: 10.1111/1365-2664.12289 – dėl biologinės įvairovės naudos didėjant paliekamo medyno daliai ir 10–20 proc. palikimo ribų, nurodytų atskiruose tyrimuose.
9. Uusitalo, J. ir kt., „Predicting rut depth induced by an 8-wheeled forwarder in fine-grained boreal forest soils“, Annals of Forest Science, 2020, 77:42, DOI: 10.1007/s13595-020-00948-y – tyrime nurodoma, kad 10 cm provėžų gylis paprastai laikomas priimtino provėžų lygio lūžio riba; provėžų plotis taip pat naudojamas kaip dirvožemio pažeidimo masto rodiklis.
10. Aplinkos ministerijos užsakymu parengta „ForestCarbonLT“ medžiaga dėl miškų anglies ir miškininkystės priemonių – joje kaip pagrindinis plynųjų pagrindinių kirtimų planavimo tikslas įvardijamas maksimalus pomiškio išsaugojimas ir dirvožemio, vandens telkinių, šaltinių bei biologiniu požiūriu vertingų augaviečių apsauga.
11. FAO, „A Guide to Forest Seed Handling“, Chapter 4 „Seed Collection“ – aprašomi sėklų ir vaisių rinkimo nuo stovinčių medžių būdai, įskaitant kopimą ir mechanines prieigos priemones; pažymima, kad specialiai sėkloms rinkti medžius kirsti, kai įmanoma, reikėtų vengti, nes taip prarandamas būsimas sėklų šaltinis.

Pagarbiai,

VšĮ „Girių inspekcija“ vadovas Mindaugas Docaitis
